

Maria Michłowicz

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Szkolenie na odległość

Wstęp

Szkolenie bezpośrednio, w ramach przygotowania do kolejnej sesji egzaminacyjnej, przewodniczących zespołów egzaminatorów i egzaminatorów oceniających prace ósmoklasistów z języka polskiego co roku uzupełniane jest szkoleniem na odległość. W sesji egzaminacyjnej 2019/2020 (naznaczonej szczególną sytuacją pandemiczną) szkolenie na odległość realizowane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie miało szerszy zakres. Głównym celem było przygotowanie przewodniczących zespołów egzaminatorów i drugich egzaminatorów do prowadzenia szkoleń stacjonarnych, których uczestnikami byli egzaminatorzy oceniający w bieżącej sesji prace z języka polskiego.

W kontekście celów szkolenia wyraźnie zaakcentowano trzy obszary działań. Pierwszy istotny obszar odnosił się do zagadnień szkoleniowych i tu należy wymienić udostępnienie kursu za pomocą platformy Moodle czy zastosowanie po raz pierwszy w kontakcie z egzaminatorami systemu konferencji internetowych Big Blue Button¹, a także – w obszarze drugim – przygotowanie przez przewodniczących szkolenia stacjonarnego wzmacniającego oddziaływanie szkolenia on-line dla egzaminatorów. Natomiast trzeci obszar dotyczył możliwości poszerzenia zastosowanych rozwiązań w następnych sesjach egzaminacyjnych. Należy podkreślić, że wskazane cele przygotowanych szkoleń, uzupełniając się wzajemnie, pozwoliły spojrzeć na poszczególne zagadnienia z różnych perspektyw, dając tym samym pełniejszy obraz analizowanego zjawiska.

Zakres tematyczny niniejszego artykułu ujmuje zagadnienia z punktu widzenia pierwszego obszaru, czyli szkolenia na odległość przewodniczących, drugich egzaminatorów i egzaminatorów.

Szkolenie obejmowało dwa etapy. Pierwszy etap trwał od marca do połowy czerwca 2020 i obejmował pracę przygotowawczą, za pośrednictwem platformy Moodle. Natomiast po 17 czerwca rozpoczął się kolejny etap: praca z arkuszem i zasadami oceniania². Propozycja tematyczna kursu została skierowana do konkretnych odbiorców, doświadczonych praktyków. Szkolenie za pomocą systemu BBB kierowane było przede wszystkim do przewodniczących i drugich egzaminatorów zespołów egzaminatorów. Uczestnikami równoległego kursu na platformie Moodle byli również egzaminatorzy, którzy

¹ BigBlueButton to system konferencji internetowych, który jest zintegrowany z platformą Moodle.

² Egzamin ósmoklasisty z języka polskiego w sesji egzaminacyjnej 2019/2020 w związku z zaistniałą sytuacją pandemiczną został przeprowadzony 17 czerwca 2020 r. Szkolenia przewodniczących zespołów egzaminatorów odbyły się w trzech grupach: 23, 24 i 25 czerwca, natomiast ocenianie prac ósmoklasistów z języka polskiego trwało od 29 czerwca do 3 lipca.

zadeklarowali pracę w bieżącej sesji egzaminacyjnej. Wszyscy szkoleni przewodniczący i drudzy egzaminatorzy posiadali duże doświadczenie w zakresie oceniania odpowiedzi uczniowskich w tradycyjnym ocenianiu.

W kursie *Ocenianie 2020* z języka polskiego egzaminu ósmoklasisty uczestniczyło (poza koordynatorem egzaminu) 126 osób. Kurs na odległość spotkał się z dużą aprobatą. Akceptacja przejawiała się w aktywności na platformie konferencyjnej BBB oraz zaangażowaniu uczestników w trakcie realizacji obowiązkowych zadań.

Moodle – Ocenianie 2020

Kształcenie na odległość obejmowało osiem tematów dotyczących wybranych zagadnień organizacyjnych i merytorycznych z obszaru kultury oceniania.

W pierwszym bloku tematycznym ważną funkcję odgrywały spotkania przez system BBB pozwalające nawiązać kontakt z uczestnikami kursu i oswajanie technicznych kwestii. Celem systematycznych spotkań była integracja uczestników kursu. Istotne znaczenie miało uruchomienie kolejnego bloku tematycznego dotyczącego zasad formalnych. Dzięki tym blokom tematycznym uczestnicy kursu zostali wprowadzeni w kwestie związane z obszarem organizacyjnym.

Drugi blok przygotowywał każdego uczestnika do technicznego użytkowania serwisu, za pomocą którego kursant aktywizował się podczas szkolenia. Do dyspozycji prowadzącego przez cały czas trwania kursu była tablica ogłoszeń, na której ukazywały się ważne dla uczestników kursu informacje.

Kurs na odległość zawierał także elementy samokształcenia. Jego uczestnicy mogli poszerzyć zakres wiadomości o wybrane tematy poprzez korzystanie z dodatkowych materiałów³. Po 16 czerwca 2020 r. pojawiały się kolejne materiały i tematy. Ich wykaz oraz zainicjowane wraz z nimi formy kształcenia prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Wykaz bloków tematycznych oraz form kształcenia

| Temat bloku | Forum dyskusyjne | Materiały | Quiz (test) | Zadanie domowe |
|--------------------|------------------|-----------|-------------|----------------|
| Organizacja | + | + | + | |
| System BBB | + | + | | + |
| Arkusz 2020 | + | + | + | |
| Zasady oceniania | + | + | | + |
| Opowiadanie | | + | + | + |
| Przemówienie | | + | + | + |
| Karta odpowiedzi | + | + | | + |
| Test diagnostyczny | | + | + | |

³ Scenariusze szkoleń, standardy sanitarne, protokoły, wzory raportów, dokumentacja, plakaty, karty odpowiedzi, formy wypowiedzi, podstawa programowa.

Jak zaprezentowano w tabeli 1, kurs na odległość charakteryzował się różnorodnością treści i formy. Jego uczestnicy mieli okazję zmierzyć się z modulem organizacyjnym, pracą z kartą odpowiedzi i quizami on-line. Dodatkowo musieli uczestniczyć w głosowaniach oraz testach diagnostycznych, raportach łączących się z wyrażaniem opinii, samooceną oraz przekazywaniem informacji na temat własnego doświadczenia.

Istotnym elementem kursu na odległość wydaje się również kształtowanie poczucia współodpowiedzialności za przyszlą formę szkoleń. Zakres wymagań, tematyka dyskusji, sposób sformułowania odpowiedzi mogą stać się inspiracją do opracowania materiałów szkoleniowych, kiedy szkolenia na platformie Moodle zostaną w pełni usystematyzowane.

Istotne wydaje się przywołanie w tym miejscu elementu przygotowującego uczestników kursu pod względem merytorycznym i praktycznym. Udostępnienie materiałów ćwiczeniowych w module *Quizy* w swoich celach koncentrowało się przede wszystkim na umiejętności sprawnego posługiwania się materiałem egzaminacyjnym. Egzaminator powinien umieć zastosować zasady oceniania, a także podejmować trafne decyzje w trakcie oceniania zadań otwartych. Można stwierdzić, że było to podstawowe doświadczenie oswajania egzaminatorów z nową treścią (arkusz egzaminacyjny i zasady oceniania), a w konsekwencji z dobrym przygotowaniem do praktycznego oceniania rozwiązań uczniowskich. Pomocny i istotny okazał się wymóg utrwalenia nabytych wiadomości i umiejętności poprzez rozwiązanie quizów i wybranych materiałów szkoleniowych. Kwestia weryfikacji i informacji zwrotnej została podana w komunikacie po zamknięciu quizu.

Co dalej – hybrydowe szkolenia

Warto odnotować, że niezwykle cennym zjawiskiem było zintegrowanie uczestników kursu. Wyraźnie odczuwało się, iż osoby biorące udział w szkoleniu łączy wspólny cel. W uwagach przekazywanych do raportów zawarto komentarze dotyczące możliwości stwarzanych przez zastosowanie tej formuły oraz wyrażano aprobatę dla tego sposobu przygotowania do oceniania. Pojawiły się także wątpliwości i sugestie odnoszące się do szkolenia na odległość. Warto w tym miejscu przytoczyć wybrane wypowiedzi uczestników szkolenia na temat wartości samego uczestnictwa w realizacji projektu.

Pozytywny odbiór szkoleń on-line

1. W bieżącej sesji egzaminacyjnej egzaminatorzy mieli okazję szkolić się on-line, więc przystąpili do pracy w OKO, znając już wybrane zagadnienia organizacyjne oraz możliwe odpowiedzi uczniowskie, mając za sobą podjęte próby oceniania dłuższych wypowiedzi pisemnych.
2. Wszyscy egzaminatorzy rozumieją, że szkolenie na odległość jest doskonałą okazją do treningu i właściwego przygotowania się do bardzo intensywnej i odpowiedzialnej pracy w trakcie sprawdzania prac.
3. Egzaminatorzy mają głęboką motywację do udziału w szkoleniu na odległość. Stało się to już nawykiem, że w określonych miesiącach należy wykazać się aktywnością w szkoleniu na odległość. Szkolenie on-line,

w związku z sytuacją pandemiczną zorganizowane bezpośrednio przed ocenianiem prac egzaminacyjnych, było więc czymś znanym i dobrze odbieranym przez egzaminatorów.

4. Szkolenie on-line było ciekawym doświadczeniem, sprawdziło się, warto byłoby kontynuować je w takiej postaci jako przygotowanie do szkolenia bezpośredniego.
5. Szkolenie na odległość w sytuacji pandemicznej okazało się bardzo dobrym rozwiązaniem. Egzaminatorzy mogli w ten sposób sprawdzić swoje umiejętności w zakresie oceniania, przypomnieć sobie klasyfikację błędów.
6. Quizy dotyczące wypracowań wykonywane przed szkoleniem bezpośrednim są bardzo dobrym pomysłem, również w sytuacji niezwiązanej z pandemią.
7. W trakcie szkolenia on-line egzaminator ma możliwość zapoznania się z najnowszymi ustaleniami dotyczącymi zasad oceniania obowiązującymi w trwającej właśnie sesji egzaminacyjnej. Ważna jest także część praktyczna, w oparciu o konkretne rozwiązania uczniowskie ćwiczy, jak przyjęte założenia należy realizować w kolejnych dniach, gdy już samodzielnie przyjdzie mu zmierzyć się z wieloma różnymi wypowiedziami zapisanymi przez zdających.

Wątpliwości i sugestie w kontekście szkoleń on-line

1. Egzaminatorzy, uczestnicząc w szkoleniu na odległość, rozwijają swoje umiejętności w zakresie oceniania. Niemniej jednak niektórzy egzaminatorzy negatywnie oceniają e-szkolenie, uważają je za mało przydatne, dyskomfortem jest poprawa zadania skanowanego i ujętego na monitorze komputera.
2. Egzaminatorzy jednogłośnie opowiedzieli się za koniecznością przeprowadzania szkolenia bezpośredniego przed ocenianiem. Pełni ono ważną funkcję merytoryczną i organizacyjną, podnosi efekty pracy.
3. Szkolenie bezpośrednie jest niezwykle istotne. Bezpośredni kontakt, weryfikacja ustaleń, punktacji, przemyśleń to istotny element przygotowania. Pozwala też na przypomnienie spraw, które wydają się oczywiste, a jednak umknęły podczas samodzielnego przygotowania. To też czas na zaakcentowanie kluczowych elementów zapisów z zasad oceniania, przypomnienia, że to nie egzamin gimnazjalny i na wiele rzeczy musimy uważać (np. limity błędów i punktacja za ortografię).
4. Szkolenie w OKO odbyło się w innych warunkach niż zwykle – w sali gimnastycznej, z zachowaniem stosownych odległości. Z tego względu dominowały metody podawcze. Egzaminatorzy przyjęli zmianę pozytywnie, jednak my – PZE i DE – stwierdziliśmy, że bardziej skuteczne było szkolenie prowadzone metodami ćwiczeniowymi, egzaminatorzy w poprzednich latach lepiej przyswajali obowiązujące zasady oceny.
5. Szkolenie bezpośrednie daje możliwość dialogu, wymiany myśli, sprawdzenia stopnia sprawności posługiwania się kryteriami oceniania. Niemniej jednak dzięki różnym kanałom przekazywania informacji (szkolenie on-line) utrwała się ważne treści i staje się kluczem do oceny nietypowych rozwiązań uczniowskich.

6. Egzaminatorzy podkreślali rolę szkolenia bezpośredniego w OKO, podczas którego mają możliwość dopytania się o pewne kwestie, skonfrontowania swojego punktu widzenia z innymi egzaminatorami.
7. Podczas szkolenia stacjonarnego egzaminator swoją indywidualną ocenę, w toku bezpośredniej wymiany zdań, konfrontuje z opinią innych oceniających. Dzięki temu jego osąd zyskuje na obiektywizmie. To istotne z punktu widzenia postulowanej porównywalności wyników.

Szkolenia bezpośrednie poprzedzające ocenianie prac egzaminacyjnych są bardzo dobrym rozwiązaniem. Niemniej jednak tegoroczne doświadczenia pokazały, że szkolenia on-line mogą stanowić wprowadzenie i uzupełnienie przygotowań i do stacjonarnego szkolenia egzaminatorów już w ośrodkach oceniania, i do oceniania prac.

Egzaminatorzy uczą się nieustannie, szczególnie przed przystąpieniem do wypełniania powierzonych im obowiązków w każdej nowej sesji egzaminacyjnej. Funkcja egzaminatora wymaga kształtowania obiektywnego systemu oczekiwań wobec odpowiedzi ucznia i trafnego stosowania zasad oceniania. Stąd najważniejszą relacją procesu komunikowania się podczas egzaminu jest zależność między uczniem jako nadawcą i egzaminatorem jako odbiorcą komunikatu, czyli odpowiedzi na dane polecenie świadczącej o stopniu opanowania określonych wiadomości i umiejętności. To egzaminator, działając w konkretnych warunkach, konfrontuje akceptowaną przez siebie kulturę oceniania z kulturą oceniania zewnętrznego⁴, zatem szkolenia na odległość powinny być elementem szerszego planu szkoleń hybrydowych. Potrzeba szkoleń stacjonarnych jest konieczna do pełnego poznania, zrozumienia i stosowania przez egzaminatorów zasad oceniania. Poznawanie poprzez wątpliwości i stawianie pytań jest wpisane w naturę naszego ludzkiego sposobu poznania, toteż szkolenia warsztatowe przed sesją egzaminacyjną wydają się optymalne.

Wnioski:

1. Niezbędne wydaje się wsparcie egzaminatorów po raz pierwszy pracujących z systemem konferencji internetowej, np. BBB. Instrukcja papierowa nie jest wystarczająca. Cenne okazało się współdziałanie w grupach, w których – wśród uczestników – można było zaobserwować różny stopień opanowania obsługi komputera, czyli podstawowego narzędzia pracy (kamery, głośniki). Wymiana informacji była bardzo potrzebna. Istotne jest opracowanie zakresu przekazywanych informacji (ich analiza, uporządkowanie i selekcja).
2. Bardzo ważnym elementem związanym ze zrozumieniem przekazywanych treści jest postawa wobec zasad oceniania. Stąd ważne jest takie przygotowanie materiałów na szkolenia, z których będzie korzystał egzaminator, jakie nie będzie budziło żadnych wątpliwości co do trafności decyzji w zakresie stosowania zasad przyznawania punktu/punktów.
3. Ważne jest ujednoczenie znaczenia kluczowych pojęć związanych z merytoryczną stroną oceniania.

⁴ G. Szyling, „Między młotem a kowadłem”, czyli rzecz o kulturze nauczycielskiego oceniania [w:] B. Niemierko, G. Szyling (red.), *Holistyczne i analityczne metody diagnostyki edukacyjnej: perspektywy informatyczne egzaminów szkolnych*, Gdańsk 2005.

4. Takie opracowanie materiałów szkoleniowych, które stworzy poczucie bezpieczeństwa (na szkoleniach on-line i bezpośrednich) u egzaminatorów. Warto rozważyć wszystkie plusy i minusy modyfikacji materiałów szkoleniowych.
5. Należy stosować metody mieszane, hybrydowe (*blended learning*⁵) w przygotowaniu egzaminatorów do oceniania prac zdających.

Bibliografia

- Aronson E., *Człowiek – istota społeczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Frąszczak B., Michłowicz M., Modrzewska E., *Egzamin gimnazjalny, część humanistyczna. Pilotaż e-ocenywania*. Materiały pokonferencyjne, Warszawa 2009.
- Michłowicz M., Starownik Z., *Ku wyższej jakości oceniania. O czynnikach mających wpływ na funkcję diagnostyczną egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej* [w:] *Polska edukacja w świetle diagnoz prowadzonych z różnych perspektyw*, Kraków 2013.
- Szaleniec H., Dubiecka A., *Monitorowanie efektu egzaminatora oraz przygotowanie wprowadzenia oceniania z wykorzystaniem narzędzi elektronicznych (electronic marking)*. Zapis koncepcji projektu – materiały w dokumentacji projektu, Kraków 2007.
- Szyling G., „*Między młotem a kowadłem*”, czyli rzecz o kulturze nauczycielskiego oceniania [w:] B. Niemierni, G. Szyling (red.), *Holistyczne i analityczne metody diagnostyki edukacyjnej: perspektywy informatyczne egzaminów szkolnych*, Gdańsk 2005.
- Wieczorkowska G., Madey J., *Dekalog edukacji internetowej* [w:] *Uniwersytet wirtualny: model, narzędzia, praktyka*. Materiały pokonferencyjne, Warszawa 2007.

⁵ *Blended learning* to mieszana (zintegrowana, hybrydowa) metoda kształcenia, która cechuje się dużą skutecznością. Metoda ta łączy tradycyjne metody nauczania (bezpośredni kontakt z prowadzącym) z aktywnościami prowadzonymi zdalnie.